

COMMENT

UDC 614.8-0.27:368-05

INVALIDNOST, OPASNOST OD INVALIDNOSTI I IZMIJENJENA RADNA SPOSOBNOST – NEODRŽIV UVJET OSIGURANJA OD OZLJEDE NA RADU I PROFESIONALNE BOLESTI

LABUD KURAJICA, GORDANA,
TENŽERA-TASLAK I SILVIO ČURIN

*Klinička bolnica Split, Zavod za javno
zdravstvo Županije splitsko-dalmatinske
Split, Odujetnički ured Silvio Čurin, Split*

Primljeno 31. listopada 1995.

Prema našim propisima invalidnost, opasnost od invalidnosti i izmijenjena radna sposobnost uvjet su bez kojeg nema priznanja ozljede na radu, profesionalne bolesti i odgovarajućih posebnih prava, a to vrijedi za sva područja osiguranja. Primjena ovih propisa onemogućila bi velikom broju osiguranika ostvarivanje posebnih prava na osnovi oštećenja zdravlja u svezi s radom, poglavito u području zdravstvenog osiguranja te reosiguranja troškova zdravstvene zaštite. U službama zdravstvenog osiguranja, kao i u osiguravajućim društvima, snalaze se izigravajući propisani uvjet invalidnosti, opasnosti od invalidnosti i izmijenjene radne sposobnosti. Ovo smo utvrdili na uzorku od 63 ozljede na radu i jedne profesionalne bolesti, što smo ih registrirali u službi zaštite na radu Kliničke bolnice Split od svibnja 1994. do svibnja 1995. godine. U svim ovim slučajevima izabrani doktor medicine, nadležna služba zdravstvenog osiguranja i nadležno osiguravajuće društvo omogućili su osiguranicima (radnicima ozlijeđenima na radu i profesionalno oboljelima kao i poslodavcu) korištenje posebnih osiguranih prava i to ne čekajući priznanje propisanog uvjeta invalidnosti, opasnosti od invalidnosti ili izmijenjene radne sposobnosti. Autori smatraju da je takvo ponašanje nedopustivo u pravnoj državi. Ako je uvjet invalidnosti, opasnosti od invalidnosti i izmijenjene radne sposobnosti neprimjeren, a jest, rješenje treba potražiti u izmjeni propisa. Najjednostavnije ćemo to učiniti inverzijom definicijskih i preuzetih odredaba u Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju i u Zakonu o zdravstvenom osiguranju.

Ključne riječi:
mirovinsko-invalidski i zdravstveni propisi, zdravstveno osiguranje

Pojmovi ozljeda na radu i profesionalna bolest (uključujući definiciju, postupak ostvarivanja osiguranih prava, nadležnost stručnih i drugih organa koji odlučuju odnosno rješavaju o pravima te oblik i sadržaj isprava) propisani su, kod nas,

samo u području mirovinskog i invalidskog osiguranja (Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju, druga glava, članci 44.-47. (1), prilog 1). Općepoznati prvi dio definicije – o kratkotrajnom odnosno dužem štetnom utjecaju rada ili u svezi s radom, o Listi profesionalnih bolesti – razvidno je lociran u člancima 44.-47. Zakona (vidi prilog 1). Za razliku od ovoga, drugi dio definicije, prema kojem ozljeda na radu i profesionalna bolest spadaju u prava na osnovi invalidnosti, opasnosti od invalidnosti i izmijenjene radne sposobnosti, nes(p)retno je dislociran čak u naslov druge glave Zakona (vidi prilog 1).

U području zdravstvenog osiguranja sve je ovo (definicija, postupak, nadležnost organa te oblik i sadržaj isprava) preuzeto u cijelosti (Zakon o zdravstvenom osiguranju, članak 14., stavak 2. (2), prilog 2).

U području reosiguranja troškova zdravstvene zaštite i osiguranja života sve je opet u cijelosti preuzeto (posebne upute jednog od osiguravajućih društava (3), prilog 3).

Navedene činjenice navode nas da zaključimo:

- invalidnost, opasnost od invalidnosti i izmijenjena radna sposobnost nedjeljivi su sastavni dio pojmova ozljede na radu i profesionalne bolesti, ne samo u području mirovinskog i invalidskog nego i zdravstvenog osiguranja te reosiguranja troškova zdravstvene zaštite i osiguranja života,
- nema ostvarivanja prava na osnovi ozljede na radu i profesionalne bolesti, ni u jednom području osiguranja, bez provedenog postupka za ostvarivanje prava na osnovi invalidnosti, opasnosti od invalidnosti i izmijenjene radne sposobnosti i bez pozitivnog mišljenja invalidske komisije odnosno bez pozitivnog rješenja nadležne službe mirovinskog i invalidskog osiguranja,
- mišljenje doktora specijalista medicine rada i liječničke komisije da je ozljeda baš na radu a bolest da je baš profesionalna samo je radna hipoteza dok to ne potvrdi invalidska komisija (koja je ovlaštena takvo mišljenje odnosno prijedlog i odbaciti),
- izabrani doktor medicine ne smije zaokružiti naznake »ozljeda na radu« i »profesionalna bolest« na hranarinskim doznakama, receptima i uputnicama dok mu pacijent ne predoči pozitivno rješenje nadležne službe mirovinskog i invalidskog osiguranja (jer bi učinio kazneno djelo krivotvorenja javne, i to svojevrsne novčane, isprave),
- dio radnika čije ozljede na radu i profesionalne bolesti (koje su to prema mišljenju doktora specijalista medicine rada, liječničke komisije i prema potvrdi poslodavca) neće uzrokovati invalidnost, opasnost od invalidnosti ili izmijenjenu radnu sposobnost, ne mogu ostvariti obećana im prava iz zdravstvenog osiguranja,
- preostali radnici čije će ozljede na radu i profesionalne bolesti zasigurno uzrokovati invalidnost, opasnost od invalidnosti ili izmijenjenu radnu sposobnost ali tek nakon dugotrajnog liječenja (primjerice: teške ozljede, manifestno trovanje olovom), ostvarit će obećana im prava iz zdravstvenog osiguranja mjesecima nakon ozljeđivanja ili oboljenja.

Suočeni s ovakvim učincima odavno ozakonjenog uvjeta invalidnosti, opasnosti od invalidnosti i izmijenjene radne sposobnosti, u službi zdravstvenog osiguranja ponašaju se, također odavno, kao da uvjet invalidnosti, opasnosti od inva-

lidnosti i izmijenjene radne sposobnosti nije ozakonjen ili, barem, kao da ne vrijedi u području zdravstvenog osiguranja. Liječničke komisije i nadležne službe zdravstvenog osiguranja, iako nisu ovlaštene donositi mišljenje odnosno rješenje o invalidnosti, opasnosti od invalidnosti i izmijenjenoj radnoj sposobnosti, donose mišljenje odnosno rješenje o ozljedi na radu i profesionalnoj bolesti čiji je nedjeljivi sastavni dio baš invalidnost, opasnost od invalidnosti ili izmijenjena radna sposobnost. Ovu radnju, očigledno protivnu odredbama članka 14., stavak 2. Zakona o zdravstvenom osiguranju (vidi prilog 2) i naslovu druge glave Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju (vidi prilog 1), u zdravstvenom osiguranju čak su pokušali pravno potkrijepiti podzakonskim propisom (Pravilnik o sastavu, ovlastima i načinu rada kontrolora i liječničkih komisija Hrvatskoga zavoda za zdravstveno osiguranje, članak 19. (4), prilog 4). Ohrabreni ovakvim stavom, izabrani doktori medicine redovito zaokružuju naznake »ozljeda na radu« i »profesionalna bolest« na hranarinskim doznakama, receptima i uputnicama ne čekajući pozitivno rješenje nadležne službe mirovinskog i invalidskog osiguranja. Ni osiguravajuća društva ne postavljaju pitanja.

Istražujući svoj uzorak (63 ozljede na radu i jedna profesionalna bolest registrirane u službi zaštite na radu Kliničke bolnice Split tijekom 12 mjeseci 1994/1995, potvrđene od Područnog ureda Hrvatskoga zavoda za zdravstveno osiguranje u Splitu i prijavljene osiguravajućem društvu »Croatia« Split) utvrdili smo da su izabrani doktori medicine u svim slučajevima ozljeda na radu zaokružili naznake »ozljeda na radu« na hranarinskim doznakama iako ni jedan pacijent nije raspolagao pozitivnim rješenjem nadležne službe mirovinskog i invalidskog osiguranja. Isto vrijedi za jedini slučaj profesionalne bolesti. Osiguravajuće društvo nije imalo primjedaba.

Razumije se da je ovakav način rješavanja opisanog problema nedopustiv u pravnoj državi. Ozakonjeni uvjet invalidnosti, opasnosti od invalidnosti i izmijenjene radne sposobnosti, koji je izvor problema, treba ukloniti odgovarajućim izmjenama relevantnih zakonskih odredaba.

Najjednostavnije ćemo to učiniti inverzijom definicijskih i preuzetih zakonskih odredaba. Tekst članaka 44.-47. Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju treba premjestiti u Zakon o zdravstvenom osiguranju, a tekst stavka 2., članka 14. Zakona o zdravstvenom osiguranju treba premjestiti u Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju. Ovim smo zahvatom ne samo definiciju nego i postupak ostvarivanja prava, nadležne organe i isprave, smjestili u područje zdravstvenog osiguranja i ukinuli uvjet invalidnosti, opasnosti od invalidnosti ili izmijenjene radne sposobnosti. Liječničke komisije kompetentne su, kad nema uvjeta invalidnosti, opasnosti od invalidnosti ili izmijenjene radne sposobnosti, donositi mišljenje, a nadležne službe zdravstvenog osiguranja rješavati, o ozljedi na radu i profesionalnoj bolesti. Podzakonski propis o ovlastima liječničkih komisija (vidi prilog 4) postaje sukladan ovako izmijenjenom Zakonu o zdravstvenom osiguranju. Razumije se da Listu profesionalnih bolesti, koja je sada propisana podzakonskim propisom u području mirovinskog i invalidskog osiguranja (5, 6), treba također premjestiti u područje zdravstvenog osiguranja.

Pravilnik o organizaciji, sastavu i radu stručnih organa vještačenja u mirovinskom i invalidskom osiguranju, članak 24., stavak 2., točka 8. (7), prilog 5) ne treba mijenjati jer ostaje sukladan ovako izmijenjenom Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju. Ako ozlijeđeni na radu ili oboljeli od profesionalne bolesti

pokrene postupak za ostvarivanje prava na osnovi invalidnosti, opasnosti od invalidnosti i izmijenjene radne sposobnosti i ako invalidska komisija bude mišljenja da invalidnost, opasnost od invalidnosti ili izmijenjena radna sposobnost postoji, preuzet će mišljenje o ozljedi na radu ili profesionalnoj bolesti što ga je liječnička komisija odavno donijela.

Prilog 1.

Izvadak definicijske odredbe u Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju (naslov II. glave koja obuhvaća članke 40.-47. i relevantni dijelovi članaka 44. i 47.)

II. GLAVA

PRAVA NA OSNOVI INVALIDNOSTI, NEPOSREDNE OPASNOSTI OD INVALIDNOSTI I IZMIJENJENE RADNE SPOSOBNOSTI

Članak 44.

(1) Povredom na radu smatra se svaka povreda osiguranika prouzročena neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizikalnim ili kemijskim djelovanjem te povreda prouzročena naglim promjenama položaja tijela, iznenadnim opterećenjem tijela ili drugim promjenama fiziološkog stanja organizma, ako je takva povreda uzročno vezana za obavljanje određenih poslova odnosno radnih zadataka ili za obavljanje djelatnosti na osnovi kojih povrijeđena osoba ima svojstvo osiguranika prema ovom zakonu.

Članak 47.

(1) Profesionalne bolesti, prema ovom zakonu, određene su bolesti prouzročene dužim neposrednim utjecajem procesa rada i uvjeta rada na određenim poslovima odnosno radnim zadacima ili djelatnostima, na osnovi kojih oboljela osoba ima svojstvo osiguranika prema ovom zakonu.

(2) Profesionalne bolesti i poslove odnosno radne zadatke na kojima se te bolesti pojavljuju i uvjete pod kojima se smatraju profesionalnim bolestima, utvrđuje zajednica samoupravnim općim aktom po prethodno pribavljenom mišljenju odgovarajućih stručnih i znanstvenih organizacija.

Prilog 2.

Izvadak preuzete odredbe u Zakonu o zdravstvenom osiguranju. (članak 14., stavak 2.)

Pod ozljedom na radu, odnosno oboljenjem od profesionalne bolesti, u smislu ovoga Zakona, smatra se ozljeda, odnosno oboljenje sukladno propisima o mirovinskom i invalidskom osiguranju.

Prilog 3.

Preuzete odredbe u općem aktu jednog od osiguravajućih društava (posebni uvjeti obveznog osiguranja poslodavatelja za nadoknadu troškova zbog ozljeda na radu i profesionalnih bolesti, Croatia osiguranje d.d. Zagreb, članak 1., točka 3. i 4.)

Članak 1.

(1) Posebni uvjeti obveznog osiguranja poslodavatelja za nadoknadu troškova zbog ozljeda na radu i profesionalnih bolesti (u daljem tekstu: Posebni uvjeti) primjenjuju se za obvezno osiguranje poslodavatelja za nadoknadu troškova zbog ozljeda na radu i profesionalne bolesti.

Ovi posebni uvjeti temelje se na članku 51 Zakona o zdravstvenom osiguranju (NN br. 75/93);

(2) U ovim Posebnim uvjetima znači:

- Osiguratelj je Croatia osiguranje d.d. Zagreb;
- Osigurani je poslodavatelj (pravna ili fizička osoba) kod kojeg su djelatnici u radnom odnosu na teritoriju Republike Hrvatske ili ako poslodavatelj ima sjedište u Republici Hrvatskoj;
- Ugovaratelj je osoba koja s osigurateljem sklopi ugovor o osiguranju;
- Polica je isprava o sklopljenom ugovoru o osiguranju;
- Djelatnik je osoba u radnom odnosu kod osiguranika;
- Premija je iznos koji ugovaratelj plaća osiguratelju po ugovoru o osiguranju;
- Osigurana svota je najveći iznos do kojega je osiguratelj u obvezi;
- Osigurani slučaj je ozljeda na radu ili profesionalna bolest.

(3) Ozljeda na radu djelatnika je događaj neovisan o njegovoj volji izazvan neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizikalnim ili kemijskim djelovanjem, te ozljeda učinjena naglim promjenama položaja tijela, iznenadnim naglim opterećenjem tijela ili drugim promjenama fiziološkog stanja organizma, ako je takva ozljeda uzročno vezana uz obavljanje poslova na određenom radnom mjestu, odnosno djelatnosti temeljem koje ozlijeđena osoba ima status osigurane osobe po Zakonu o zdravstvenom osiguranju.

(4) Profesionalna bolest je određena bolest izazvana dužim neposrednim utjecajem procesa rada i uvjeta rada na određenom radnom mjestu ili zbog određene djelatnosti, temeljem koje oboljela osoba ima status osigurane osobe po Zakonu o zdravstvenom osiguranju. Profesionalna bolest je oštećenje organizma djelatnika nastalo zbog djelovanja fizičkih, kemijskih i biotičkih faktora.

Prilog 4.

Izvadak relevantnog dijela Pravilnika o sastavu, ovlastima i načinu rada kontrolora i liječničkih komisija Hrvatskoga zavoda za zdravstveno osiguranje, članak 19.

Liječnička komisija daje mišljenje o:

- postojanju stanja ili bolesti uzrokovanih ozljedom na radu ili oboljenjem od profesionalne bolesti.

Prilog 5.

Izvadak relevantnog dijela Pravilnika o organizaciji, sastavu i radu stručnih organa vještačenja u mirovinskom i invalidskom osiguranju, članak 24., stavak 2., točka 8.

Članak 24.

(1) Kada se radi o invalidnosti, neposrednoj opasnosti od invalidnosti, ili izmijenjenoj radnoj sposobnosti, invalidska komisija donosi nalaz i mišljenje na utvrđenom obrascu »Nalaz i mišljenje invalidske komisije« (obrazac 6-IN).

(2) Nalaz i mišljenje invalidske komisije sadržava:

1) osobne podatke: prezime, ime i očevo ime datum

.....

8) uzrok invalidnosti, opasnosti od nastanka invalidnosti, izmijenjene radne sposobnosti: – bolest – povreda izvan rada – povreda na radu – profesionalna bolest. Ako postoji više uzroka invalidnosti, potrebno je navesti u kojem je opsegu (postotku) pojedini uzrok invalidnosti utjecao na ukupnu invalidnost.

LITERATURA

1. Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju. Narodne novine 1983:26.
2. Zakon o zdravstvenom osiguranju. Narodne novine 1993:75.
3. Posebni uvjeti obveznog osiguranja poslodavatelja za nadoknadu troškova zbog ozljeda na radu i profesionalnih bolesti. Croatia osiguranje d.d. Zagreb, u primjeni od 01. travnja 1994. godine.
4. Pravilnik o sastavu, ovlastima i načinu rada kontrolora i liječničkih komisija Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje. Narodne novine 1994:9.
5. Samoupravni sporazum o listi profesionalnih bolesti. Službeni list SFRJ 1983:38.
6. Zakon o preuzimanju saveznih zakona iz oblasti mirovinskog i invalidskog osiguranja koji se u Republici Hrvatskoj primjenjuju kao republički zakoni. Narodne novine 1991:53.
7. Pravilnik o organizaciji, sastavu i radu stručnih organa vještačenja u mirovinskom i invalidskom osiguranju. Narodne novine 1983:45.

Summary

**DISABILITY, RISK OF DISABILITY AND ALTERED WORK
CAPACITY – AN UNACCEPTABLE PREREQUISITE FOR
INSURANCE AGAINST ACCIDENT AT WORK AND OCCUPATIONAL
DISEASE**

According to Croatian legislation disability, risk of disability and altered work capacity are prerequisites for recognition of job injuries, occupational diseases, and, consequently, of the worker's special rights. That is also valid for all areas of insurance. The legislation, if applied, would make it impossible for a great number of insured workers to realize their particular rights based on work related health damage, especially in the field of health insurance and reinsurance of health care costs. Health insurance boards, along with insurance companies, manage by evading the condition of disability, risk of disability and altered work capacity. This has been proved on a sample of 63 cases of job injuries and one occupational disease registered in the Occupational safety unit of the Clinical Hospital in Split from May 1994 to May 1995. In all cases the medical doctor of choice, the authorized health insurance board and the authorized insurance company enabled the insured (workers injured at work or having occupational disease, the employer) to make use of their specific insurance rights without waiting for the fulfillment of the prescribed condition of disability, risk of disability and altered work capacity. The authors consider such behaviour to be inadmissible in a state based on the rule of law. If the condition of disability, risk of disability and altered work capacity is unsuitable, as indeed it is, a solution should be sought for in changing the regulations. The simplest way of doing it is to invert the defining and taking over decrees in the Law on Pension and Disability Insurance and the Law on Health Insurance.

Key terms:

health insurance, pension and disability health regulations

Requests for reprints:

Dr. Labud Kurajica
Istarska 16
21000 Split